

STUDIJA PREDVIĐANJA O KRUŽNOM GOSPODARSTVU I NJEGOVIH UČINCIMA NA SIGURNOST I ZDRAVLJE NA RADU: BOLJI IZGLEDI U PODRUČJU SIGURNOSTI I ZDRAVLJA NA RADU ZA RANJIVE RADNIKE

Kontekst projekta

Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA) već nekoliko godina objavljuje predviđanja kretanja kao dio svoje zadaće doprinosa unapređivanju sigurnosti i zdravlja na radu u EU-u. U tim se predviđanjima razmatraju promjene koje bi se mogle dogoditi u budućnosti, kao i njihove moguće posljedice za sigurnost i zdravlje na radu, a cilj je pridonijeti oblikovanju politika i jačanju svijesti kako bi se smanjila učestalost nezgoda i zdravstvenih problema povezanih s radom te stvorila sigurnija i zdravija radna okruženja.

U okviru trećeg ciklusa predviđanja aktivnosti su usmjerene na kružno gospodarstvo¹ i njegove učinke na sigurnost i zdravlje na radu, prvenstveno u europskom kontekstu. Projekt se provodi u kontekstu pomaka u politici EU-a u smjeru okolišno održivijih praksi, pri čemu se nekoliko inicijativa politike može smatrati pokretačima aktivnosti u području kružnog gospodarstva.² Te inicijative, a i kružno gospodarstvo u cjelini, općenito se smatraju važnim i utjecajnim kretanjima koja će biti korisna u borbi protiv klimatskih promjena i u konačnici utjecati na radna mjesta i sigurnost i zdravlje na radu.

U prvoj fazi projekta, primjenom metodologije temeljene na ključnim čimbenicima, razvijena su četiri makroskenarija o kružnom gospodarstvu i njegovim učincima na sigurnost i zdravlje na radu do 2040.³, koja su u velikoj mjeri rezultat prethodnih predviđanja EU-OSHA-e. U tim četirima scenarijima opisuje se čitav niz budućih mogućnosti i njihove potencijalne posljedice za sigurnost i zdravlje na radu, a odnose se na odgovarajuće široko područje, tj. od pristupa transformaciji koji uključuje aspekte sigurnosti i zdravlja na radu u svim fazama do razvoja i dizajna proizvoda te recikliranje na kraju životnog vijeka, do svijeta u kojem tvorci politika i dionici propuštaju priliku da utječu na razvoj događaja i u kojem se gospodarski uspjeh postiže na štetu okoliša te sigurnosti i zdravlja radnika.

Ovaj sažetak obuhvaća moguće učinke koje će kružno gospodarstvo imati na sigurnost i zdravlje na radu ranjivih radnika⁴, a utvrdili su ih sudionici serije radionica održanih tijekom 2022. zajedno s ključnim dionicima. On obuhvaća i opcije za ključne dionike, tj. mjere kojima bi se, ako se poduzmu uskoro, poboljšali izgledi za sigurnost i zdravlje na radu u budućnosti. U tablici u nastavku prikazana su četiri makroskenarija s kratkim opisom značajki svakog scenarija.

¹ Za potrebe ovog projekta prihvatili smo definiciju kružnog gospodarstva koju je predložila zaklada Ellen MacArthur: „Kružno gospodarstvo temelji se na načelima eliminacije otpada i onečišćenja dizajnom, zadržavanja proizvoda i materijala u upotrebi te regeneracije prirodnih sustava.” Vidjeti: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy/what-is-the-circular-economy>

² Ključna je inicijativa politike u tom području inicijativa Europske komisije za europski zeleni plan, a njezin je glavni cilj postići klimatsku neutralnost u Europi do 2050. (vidjeti: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en). Pored inicijative „Zeleni plan” važno mjesto zauzima i Komisijin paket mjera za kružno gospodarstvo iz 2015., koji se sastoji od akcijskog plana EU-a za kružno gospodarstvo („Zatvaranje kruga”). U njemu su iznesene 54 konkretne mjere za postizanje kružnog gospodarstva, od kojih mnoge imaju važne političke i regulatorne implikacije za sektore o kojima se raspravlja u ovom sažetku (vidjeti: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614>).

³ Za više pojedinosti o metodologiji izrade scenarija i samim scenarijima vidjeti EU-OSHA, 2021.

⁴ Napominjemo da, iako se pojmovi „ranjivi radnici” i „nesiguran posao / radnici na nesigurnim radnim mjestima” često koriste kao sinonimi, u smislu sigurnosti i zdravlja na radu trebalo bi razlikovati „nesigurnost posla, koja može biti posljedica određenih vrsta ugovornih odnosa, od ranjivosti osoba koje obavljaju taj posao” (Sargeant i Ori, 2013., str. ix.), odnosno radnici su često ranjivi, ali ne moraju to biti, zbog neravnoteže moći kad rade na određeno vrijeme, kad se na njih primjenjuju organizacijske promjene (npr. smanjenje broja radnika ili restrukturiranje), kad su samozaposleni itd.

Burne četrdesete – postizanje potpune kružnosti i uključenosti	Ugljična neutralnost – ali opasne vrste	Preživljavanje – u vrijeme gospodarske i okolišne krize	Regionalne kružnosti – s europskim podjelama
Proizvodi koji se 2040. najbolje prodaju oni su koji prate koncept „od kolijevke do kolijevke” i kojima se postiže „neto pozitivan” utjecaj na društvenu održivost i održivost okoliša.	Godina 2040. obilježava postizanje ugljične neutralnosti u Europi. Ali: S obzirom na to da su ishodi u pogledu zaštite okoliša imali prednost u odnosu na sve ostalo, to je često bilo na štetu kvalitete radnog mjesta i radnih uvjeta.	Najveći problem za mnoge je 2040. imati radno mjesto, a ne ono što to radno mjesto podrazumijeva. Većina ljudi usredotočena je na preživljavanje, tako da se malo pozornosti posvećuje bilo čemu drugom, primjerice okolišu, socijalnim pravima ili kvaliteti radnih mjesta.	Godine 2040. svi znaju da su radnici koji imaju ugovor o radu dobro zbrinuti, ali to nije slučaj s onima u nestandardnom radnom odnosu. To nije slučaj ni s okolišem budući da je kružnost uglavnom regionalna.

Ilustracija koja prikazuje pregled četiriju scenarija.

Porast broja ranjivih radnika u EU-u

Tijekom prelaska na kružno gospodarstvo neće se promijeniti samo uvjeti na mjestu rada zbog toga što poslodavci prilagođavaju svoje poslovanje kako bi ispunili nove zahtjeve. U isto vrijeme više će doći do izražaja i učinak demografskog starenja na tržište rada, pri čemu se očekuje da će broj radno sposobnog stanovništva u Europi pasti s 265 milijuna u 2019. na 230 milijuna u 2050. (Europska komisija, 2020.). Europa će morati iskoristiti sve svoje prednosti, talente i raznolikost kako bi nadoknadila taj nedostatak i povećala sudjelovanje žena, osoba s invaliditetom i starijih osoba (posebno s obzirom na to da se očekuje da će radni vijek trajati dulje (Eurostat, 2022.)) na tržištu rada. Osim toga, povećat će se i migracija na tržište rada EU-a, čime će se ono povećati i postati uključivije.

Na tržištu rada povećat će se udio radnika koji se definiraju kao ranjivi, odnosno radnika koji pripadaju „osjetljivim rizičnim skupinama” koje je definirala Europska komisija, a to su: radnici s invaliditetom, mladi i stariji radnici, trudnice i majke dojilje te neobučeni ili neiskusni radnici, uključujući sezonske radnike, radnike zaposlene na određeno vrijeme ili radnike migrante, kao i radnike na nesigurnim radnim mjestima (EU-OSHA, 2009.). Te su skupine posebno izložene ozljedama i rizicima na radu jer su zaposlene u područjima koja su posebno opasna (tzv. 4D radna mjesta, koja se smatraju „prljavima, opasnim, teškim i diskriminirajućima” – prema engl. „dirty, dangerous, difficult, discriminatory”(Međunarodna komisija za medicinu rada (ICOH), 2022.)) ili zato što se ne uklapaju u kalup „prosječnog radnika” kojem su prilagođena radna mjesta i uvjeti sigurnosti i zdravlja na radu (Međunarodna organizacija rada (MOR), 2022.).

Moguće posljedice za sigurnost i zdravlje na radu iz scenarija za ranjive radnike

Napominjemo da su u ovoj tablici navedeni sigurnosni i zdravstveni rizici koji su jedinstveni za ranjive radnike, kao i rizici koji se odnose na sve radnike, ali kojima su ranjivi radnici znatno više izloženi.

Burne četrdesete – postizanje potpune kružnosti i uključenosti	Ugljična neutralnost – ali opasne vrste	Preživljavanje – u vrijeme gospodarske i okolišne krize	Regionalne kružnosti – s europskim podjelama
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bolji radni uvjeti pridonose smanjenju rizika, posebno kad je riječ o ranjivim radnicima. ▪ Zahvaljujući automatizaciji i robotici rad postaje manje fizički zahtjevan, a to ima pozitivan učinak na starije osobe i osobe s invaliditetom. ▪ Budući da se ergonomija poboljšava, a radno vrijeme i mjesta rada su fleksibilniji, rad je bolje prilagođen i manje opasan za radnike s raznovrsnijim iskustvom. ▪ Dobro regulirana podrška sigurnosti, temeljena na umjetnoj inteligenciji, općenito je dobro prilagođena radnicima s raznovrsnim iskustvom, ali može dovesti u pitanje sigurnost podataka, zaštitu podataka i etička načela. ▪ Zahvaljujući većoj zastupljenosti u sindikatima ranjivi radnici zauzimaju viši položaj u kolektivnom pregovaranju o sigurnosti i zdravlju na radu. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ U brzom tranziciji opasna radna mjesta, primjerice ona u energetske sektoru, najvjerojatnije će biti popunjena radnicima migrantima bez potrebnih vještina i osposobljavanja u području sigurnosti i zdravlja na radu. ▪ Zahvaljujući automatizaciji i robotici rad postaje manje fizički zahtjevan, a to ima pozitivan učinak na starije osobe i osobe s invaliditetom. ▪ Umjetna inteligencija i interakcija čovjeka i stroja nisu programirane za uključenost ni za neočekivane rizike u pogledu sigurnosti i zdravlja na radu za ranjive radnike. ▪ Brza tranzicija: sigurnost i zdravlje na radu deregulirani su kako bi se ubrzao tempo, u zakonodavstvu (uključujući procjenu rizika) su moguće poteškoće pri održavanju koraka s pojavom nepoznatih (i nevidljivih) rizika. ▪ Povećani rizici za sigurnost i zdravlje na radu u sektoru popravaka i novim sektorima s visokim udjelom radnika migranata i radnika na nesigurnim radnim mjestima 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Općenito veći rizici i negativniji ishodi u području sigurnosti i zdravlja na radu za sve radnike, a posebno za ranjive radnike i one na nesigurnim radnim mjestima. ▪ Eksternalizacija i podugovaranje / rad putem platformi povećavaju iskorištavanje ranjivih radnika, a sigurnost i zdravlje na radu nisu prilagođeni njima. ▪ Budući da radnici na nesigurnim radnim mjestima često mijenjaju (moraju mijenjati) radna mjesta, vjerojatnije je da će biti „neiskusni, neinformirani ili fizički ranjiviji”, odnosno vjerojatnije je da njihova sigurnost i zdravlje na radu neće biti zaštićeni (EU-OSHA, 2019.). ▪ Tijekom kriza povećao se broj incidenata povezanih sa sigurnošću i zdravljem na radu, posebno u sektorima u kojima prevladavaju žene (EU-OSHA, n.d.)⁵. ▪ Veći broj radnih mjesta postaje nesiguran, što povećava psihosocijalne rizike i broj osoba koje se smatraju ranjivima. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Visoki rizici za sigurnost i zdravlje na radu u neformalnom gospodarstvu, u kojem je veći udio ranjivih radnika, posebno u djelatnostima popravaka i zbrinjavanja otpada. ▪ Tijekom egzodusa radnika iz siromašnih regija vjerojatnije je da će ranjivi radnici biti zapostavljeni, čime će se stvoriti regionalni džepovi u kojima ranjivi radnici moraju preuzeti radna mjesta koja su za njih fizički neprimjerena. ▪ Povećane nejednakosti u području zdravlja na radu unutar i među europskim zemljama te „eksternalizacija rizika” uzrok su velikih razlika među zdravstvenim i sigurnosnim uvjetima u kojima rade ranjivi radnici. ▪ Povećana interakcija između ljudi i strojeva i automatizacija pogoršavaju psihosocijalne rizike. ▪ Povećanje broja nesigurnih radnih mjesta u sektoru zbrinjavanja otpada može prouzročiti poteškoće u pogledu zdravlja na radu i zaštite okoliša.

⁵ Studija predviđanja o kružnom gospodarstvu i njegovim učincima na sigurnost i zdravlje na radu – 2. faza: mikrosценariji, (EU-OSHA, 2023.)

Burne četrdesete – postizanje potpune kružnosti i uključivosti	Ugljična neutralnost – ali opasne vrste	Preživljavanje – u vrijeme gospodarske i okolišne krize	Regionalne kružnosti – s europskim podjelama
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budući da priroda rada postaje usmjerena na ljude i okoliš, različite djelatnosti uzimaju u obzir „sigurnost i zdravlje za sve” ▪ Standardizacija unutar kružnog gospodarstva olakšava prekvalifikaciju i čini je sigurnijom, čime se poboljšava svijest o „sigurnosti i zdravlju na radu” među radnicima s prethodno niskom razinom informiranosti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vještine u području sigurnosti i zdravlja na radu brzo zastarijevaju za nove vrste poslova, što predstavlja poseban problem radnicima s poteškoćama u učenju ili jezičnim poteškoćama ▪ Manje kolektivnog pregovaranja putem sindikata ili predstavnika za sigurnost i zdravlje na radu znači da ranjivi radnici nisu uključeni u savjetovanja o sigurnosti i zdravlju na radu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bez prilagodbe klimatskim promjenama radnici na tzv. „četiri D” radnim mjestima (npr. u građevinarstvu i poljoprivredi) posebno su ugroženi. ▪ Tijekom razdoblja napetosti na tržištu radne snage ranjiviji radnici bit će na najnižem mjestu, a njihov će se položaj dodatno pogoršati. ▪ Pomak prema individualizaciji sigurnosti i zdravlja na radu, pri čemu se sva odgovornost prebacuje na radnike, što nerazmjerno pogađa ranjive radnike. ▪ Ponovna pojava „starih rizika” (npr. uporaba kemikalija bez „zelene alternative”) i pojava „novih rizika” (npr. recikliranje litijjskih baterija), posebno na neformalnim mjestima rada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kao rezultat pristranosti automatiziranih sustava pojavljuju se diskriminirajuće prakse, na primjer, u upravljanju ljudskim resursima s pomoću umjetne inteligencije, što pogoršava psihosocijalni pritisak na ranjive radnike (Mathieson, 2022.). ▪ Nedostatak informacija o svojstvima komponenata i materijala tijekom recikliranja bit će znatno izraženiji među ranjivim radnicima, osobito migrantima.

Bolji izgledi u području sigurnosti i zdravlja na radu za ranjive radnike

Općenito, mjerama usmjerenima na osiguravanje višeg stupnja sigurnosti i zdravlja na radu svim radnicima vjerojatno će se poboljšati i položaj ranjivih radnika. Stoga bi se sve mjere navedene i opisane u nastavku teksta mogle uključiti u političke aktivnosti povezane s kružnim gospodarstvom i usmjerene na sigurnost i zdravlje na radu te se ne bi trebale provoditi odvojeno. Umjesto toga, njima bi se unaprijedili sigurnost i zdravlje svih radnika u EU-u.

▪ Intenzivna prekvalifikacija za osobe s nesigurnim radnim mjestom

Ključan čimbenik u smislu poboljšanja sigurnosti i zdravlja ranjivih radnika bilo bi uvođenje ili proširenje programa integracije, osposobljavanja i sigurnosti na radu. Bilo bi najbolje kad bi te mogućnosti (pre-)kvalifikacije bile prilagođene socijalnom položaju ranjivih radnika (s obzirom na vremenske resurse, kapacitete, motivaciju), odnosno sadržavale odredbe o uključivanju govornika neeuropskih jezika, radnika koji rade mali broj sati ili radnika u teškim osobnim životnim okolnostima. Vjerojatno bi bili potrebni i popratni programi informiranja kako bi se doprlo do i potaklo na aktivnost ciljane radnike u svim djelatnostima zahvaćenima prelaskom na kružno gospodarstvo.

Uspjeh programa ovisit će o jednostavnosti pristupa – korisni bi bili, na primjer, pojedinačni računi za učenje i mikrokvalifikacije (na temelju „mjere EU-a za poboljšanje cjeloživotnog učenja i zapošljivosti” (Europska komisija, 2021.)) te snažan regionalni karakter svih aktivnosti unaprjeđivanja vještina i prekvalifikacije kako bi one bile bolje prilagođene radnicima i ispunile njihove stvarne potrebe za vještinama. Naposljetku, povećanim financiranjem za mjere nadzora i kontrole koje su usmjerene na pojedinačne okolnosti u kojima rade ranjivi radnici osiguralo bi se to da poslodavci posvećuju posebnu pozornost tim programima i sudjeluju u njima te bi se omogućilo sudjelovanje radnika.

▪ **Bolja zastupljenost ranjivih radnika u predstavničkim tijelima radnika**

Prelazak na kružno gospodarstvo može se iskoristiti kao prilika da se poboljša položaj ranjivih radnika i da im se omogući širi pristup zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti (Lee i Di Ruggiero, 2022.). Zaštita i, prema potrebi, proširenje prava radnika na kolektivno pregovaranje, koje se ostvaruje kroz blisku suradnju predstavnika radnika, udruga poslodavaca i tvoraca politika, od ključne su važnosti tijekom prijelaza s jedne gospodarske paradigme na drugu kako bi se radnicima omogućilo iznošenje stavova o svim pitanjima koja se odnose na njihovu sigurnost i zdravlje. Kako bi se postiglo da u svim novim sektorskim klimatskim strategijama radnici na nesigurnim radnim mjestima uživaju prava na rad i zaštitu slična onima koje imaju radnici u standardnom radnom odnosu, trebalo bi donijeti odredbe kojima se ranjivim radnicima (posebno starijim radnicima i radnicima migrantima) osiguravaju bolja prava na zastupljenost.

▪ **Mreže znanja usmjerene na ranjive radnike**

Od naročite koristi za ranjive radnike bio bi razvoj i uspostavljanje mreže znanja u okviru koje se svim radnicima u EU-u pruža podrška temeljena na znanju, tehnička pomoć i mreža za suradnju. Kad bi se u strukturu te mreže izravno uključili razni ključni dionici (tj. ranjivi radnici, predstavnici radnika, udruge poslodavaca, stručnjaci za sigurnost i zdravlje na radu, europske i nacionalne agencije i tijela za donošenje politika), ta bi mreža mogla ranjivim radnicima osigurati najvažnije informacije o sigurnosti i zdravlju na radu u područjima koja su posebno pogođena prelaskom na kružno gospodarstvo, a posebno za mala i srednja poduzeća. U idealnom slučaju, tom bi se mrežom upravljalo i ona bi funkcionirala odozdo prema gore, kao i odozgo prema dolje, pri čemu bi sadržaj bio dostupan i na neeuropskim jezicima kako bi se pružila bolja potpora radnicima migrantima. U najmanju ruku, sadržaj bi obuhvaćao komunikaciju i povratne informacije o iskustvima, potrebama i najboljim praksama kako bi smjernice o sigurnosti i zdravlju na radu bile slične (a u idealnom slučaju usklađene) u cijeloj Europi. Osim toga, informacije prikupljene unutar mreže mogle bi se uključiti u relevantne standarde i programe osposobljavanja.

Zaključci

Prijelaz na kružno gospodarstvo nudi velike mogućnosti za poboljšanje uvjeta u području sigurnosti i zdravlja na radu za ranjive radnike. Uzimanje u obzir njihovih potreba prije samog prelaska i uvođenje mjera sigurnosti na radu koje su bolje prilagođene jedinstvenim opasnostima kojima su oni izloženi pomoglo bi svim radnicima u EU-u. Pružanjem odgovarajućeg osposobljavanja i informacija ranjivim radnicima te prilagođavanjem mjera u području sigurnosti i zdravlja na radu njihovim potrebama i okolnostima znatno bi se poboljšali budući ishodi. Osim toga, osiguralo bi se smanjenje broja radnika koji se u kružnom gospodarstvu zaista moraju smatrati ranjivima.

Bibliografija

- EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *New risks and trends in the safety and health of women at work*, 2013. Dostupno na: <https://osha.europa.eu/en/publications/new-risks-and-trends-safety-and-health-women-work>
- EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Workforce diversity and risk assessment: Ensuring everyone is covered*, 2009. Dostupno na: <https://osha.europa.eu/en/publications/workforce-diversity-and-risk-assessment-ensuring-everyone-covered>
- EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Vulnerable workers and dangerous substances*, 2019. Dostupno na: <https://osha.europa.eu/en/publications/info-sheet-vulnerable-workers-and-dangerous-substances>
- EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Prognostička studija o kružnom gospodarstvu i njegovim učincima na sigurnost i zdravlje na radu*, 2021. Dostupno na: <https://osha.europa.eu/en/publications/foresight-study-circular-economy-and-its-effects-occupational-safety-and-health>

- Europska komisija (2020.). *Europska komisija donijela je Izvješće o utjecaju demografskih promjena u Europi*. Preuzeto 18. studenoga 2022., s: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1056
- Europska komisija (2021.). *Komisija poduzima mjere za poboljšanje cjeloživotnog učenja i zapošljivosti*. Preuzeto 27. listopada 2022., s: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6476
- Eurostat (2022.). *Duration of working life: how long in 2021?* Preuzeto 18. studenoga 2022., s: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220706-1>
- ICOH – Međunarodna komisija za zdravlje na radu (2022.). *ICOH Statement on Protecting the Occupational Safety and Health of Migrant Workers*. Preuzeto 18. studenoga 2022., s: <https://doi.org/10.1016/j.shaw.2022.06.004>
- MOR – Međunarodna organizacija rada (2022.). *A Focus on the Most Vulnerable Workers Across the Globe*. Preuzeto 18. studenoga 2022., s: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/genericdocument/wcms_715009.pdf
- Lee, J. i Di Ruggiero, E. (2022.) How does informal employment affect health and health equity? Emerging gaps in research from a scoping review and modified e-Delphi survey. *International Journal for Equity in Health*, 21, članak br.87. <https://doi.org/10.1186/s12939-022-01684-7>
- Mathieson, S.A. (14. travnja 2022.). *How algorithmic automation could manage workers ethically*. Computer Weekly. Preuzeto 18. studenoga 2022., s: <https://www.computerweekly.com/feature/How-algorithmic-automation-could-manage-workers-ethically>
- Sargeant, M. i Ori, M. (urednici) (2013.). *Vulnerable Workers and Precarious Working*. Cambridge Scholars Publishing.

Autori: Cornelia Daheim, Jessica Prendergast and Jörg Rampacher (Future Impacts).

Vizualni prikazi: Michelle Winkelsdorf.

Upravljanje projektom: Annick Starren, Yuri Bruinen de Bruin, Emmanuelle Brun - Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA).

Ovaj sažetak politike naručila je Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA). Njegov sadržaj, uključujući sva iznesena mišljenja i/ili zaključke, pripada isključivo autorima i ne odražava nužno stavove EU-OSHA-e.

Ni Europska agencija ni osobe koje djeluju u njezino ime nisu odgovorne za način upotrebe navedenih informacija.

© Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, 2024

Umnožavanje je dopušteno pod uvjetom da se navede izvor.

Za svaku uporabu ili reprodukciju fotografija ili drugog materijala koji nije zaštićen autorskim pravom EU-OSHA-e potrebno je zatražiti dopuštenje izravno od nositelja autorskih prava.